

08.03.1917

Rewolucja rosyjska

8 marca 1917 r. doszło do zamieszek w Piotrogradzie (dawnym Sankt Petersburgu). Pracownicy fabryk wyszli na ulicę, domagając się wyższych wynagrodzeń, demonstrując przeciwko carowi, który przebywał wtedy na froncie. Choć liczone, że zamieszki uda się opanować przy pomocy wojska, część żołnierzy odmówiła wykonania rozkazów cara.

W zaistniałej sytuacji, 15 marca na stacji kolejowej w Pskowie, car abdykował, zostawiwszy decyzję o przyszłości Rosji swojemu bratu Michałowi Aleksandrowiczowi, który jednak zrzekł się korony. Tak skończyła się Carska Rosja dynastii Romanowów.

W ciągu kilku kolejnych dni Duma sformowała Rząd Tymczasowy. Niemal równocześnie powołano do życia oddolną organizację – Piotrogradzką Radę Delegatów Robotniczych i Żołnierskich. Powstały dwa ośrodki władzy, które wzajemnie się zwalczały, co doprowadziło ostatecznie do paraliżu państwa i anarchii.

Rząd Tymczasowy ogłosił wiele oczekiwanych reform, ale nie zaprzestał działań wojennych, co spowodowało spadek jego notowań. Wśród żołnierzy na froncie zapanowało rozprężenie.

Do takiej Rosji późną wiosną 1917 r. wrócili z emigracji przywódcy bolszewicy – Włodzimierz Lenin i Lew Trocki – którzy otwarcie przyznawali, że przegrana Rosji w wojnie przysłuży się rewolucji. Powrót Leninowi ułatwił zresztą rząd niemiecki, przepuszczając przez swoje terytorium pociąg wiozący przywódcę bolszewików oraz częściowo finansując prowadzone przez niego działania antywojenne. Niemcy liczyli, że powrót bolszewików doprowadzi do jeszcze większego chaosu politycznego i wojskowego w Rosji.

Program przejścia władzy sformułował Lenin w tzw. tezach kwietniowych, w których głosił potrzebę przeprowadzenia drugiego etapu rewolucji.

Podjęta w czerwcu 1917 r. przez Rząd Tymczasowy próba ofensywy na froncie zakończyła się fiaskiem, co wzmocniło bolszewików, którzy następnie opuścili Ententę i podpisali traktat brzeski z Cesarstwem Niemieckim.

Rewolucja październikowa rozpoczęła się w nocy 6-7 XI 1917 r. , kiedy bolszewicy przejęli władzę w Piotrogradzie za pomocą wojskowego zamachu stanu. Ministrowie Rządu Tymczasowego zostali aresztowani.

Władzę nad nowym rządem rewolucyjnym przejął Lenin. Wydano dwa kluczowe dekrety o pokoju i o ziemi oraz ogłoszono Deklarację Praw Narodów Rosji (czyli narodów podporządkowanych Imperium Rosyjskiemu), zawierającą stwierdzenie o ich prawie do samostanowienia. Bolszewicy rozumieli jednak samostanowienie jedynie jako możliwość autonomii w ramach jednej, rewolucyjnej republiki rad.

Wobec przejścia władzy siłą, kluczowym dla bolszewików było jej utrzymanie. W tym celu powołali w grudniu 1917 r. totalitarną policję polityczną, z Feliksem Dzierżyńskim na czele nazywaną „Czeka”. Wprowadzono też cenzurę.

Przejęcie władzy przez bolszewików i wprowadzenie tzw. dyktatury proletariatu, oznaczającej faktycznie dyktaturę kierownictwa partii bolszewickiej, było przyczyną wybuchu wojny domowej, która nasiliła się w połowie 1918 r. Przeciw nowej władzy, bezskutecznie wystąpiły „białe” armie wspierane przez Entantę.

Po wyborach 1918 r. przegranych przez bolszewików, nie pozostało im nic innego jak rozwiązać wszystkie partie polityczne poza bolszewicką. W Rosji Sowieckiej powstał system monopartyjny, a ludzi o „złym pochodzeniu” pozbawiono praw politycznych (tzw. liszeńcy).

Wydano też dekret o cerkwi, odbierający jej majątek i prawa. W lipcu 1918 r. bolszewicy wymordowali całą rodzinę carską, a we wrześniu tego roku, po próbie zamachu na Lenina, ogłosili wprowadzenie czerwonego terroru.

Prof. Wojciech Roszkowski, Prof. Andrzej Nowak

References: